

RIKSADVOKATEN

Samtlige statsadvokatembeter (inkludert Økokrim)
Politimestrene

REF.:

VÅR REF.:

2015/00807-001 KRI002/hba
612.2

DATO:

08.05.2015

PÅTALEKOMPETANSE I SPESIALLOVGIVNINGEN

Riksadvokaten er blitt gjort oppmerksom på at det hersker en viss usikkerhet i påtalemyndigheten om hvorvidt det er statsadvokaten eller politiet som har påtalekompetanse etter ulike straffebud i spesiallovgivingen, blant annet etter straffebestemmelser om miljøkriminalitet.

Spørsmålet har vært reist om hvem som har påtalekompetansen etter lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven) § 37. Bestemmelsen lyder:

”Forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelse. På samme måte straffes medvirkning.

Grov overtredelse straffes med fengsel inntil 3 år. Ved vurdering av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, og graden av utvist skyld.”

I merknader i forarbeider¹ til bestemmelsen, jf. Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) Om lov om dyrevelferd til § 37 heter det:

”Straffebestemmelsen er delt i to alvorlighetsgrader. Begrunnelsen for et slikt skille er blant annet at for enkelte overtredelser av mindre alvorlig karakter, bør politiet kunne påtale overtredelsen ved forelegg (vår understreking). Ved vurdering av om det foreligger grove eller særlig skjerpene omstendigheter, bør det legges vekt på de konsekvenser lovbruddet har fått, så som omfanget av påført fysisk og mental skade og smerte og om lovbruddet har pågått over tid eller har gjentatt seg. Det bør også legges vekt på om lovbruddet er gjort på særlig smertefull måte, og om overtredelsen er gjort med hensikt.”

I noten til bestemmelsen heter det på rettsdata.no:

”Bestemmelsen er langt på vei en videreføring av § 31 i dyrevl. 1974, men skyldkravet er hevet fra simpel til grov uaktsomhet, noe som ifølge departementet i lovproposisjonen, Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) på s. 88 første sp. pkt. 2.4.8.4, er i samsvar med nye retninger innenfor strafferetten. [...] At bestemmelsen er inndelt i to ledd med hver sin alvorlighetsgrad, får ifølge lovproposisjonen bl.a. den følge at politiet vil kunne påtale de mindre alvorlige overtredelsene gjennom forelegg. [...]”

¹ Problemstillingen er berørt i Økokrims høringsvar av 13. februar 2008 til Landbruks- og matdepartementet.

I forbindelse med ikraftsetting av Straffeloven 2005 er problemstillingen omtalt i Høringsnotat Lovavdelingen Juni 2014 i Pkt. 4.2.10.4 om ”Gradering av lovbrudd i spesiallovgivningen og spørsmålet om foreldelse”. Forholdet til påtalekompetansen etter bestemmelsene i spesiallovgivningen ikke er berørt i nevnte notat. Spørsmålet er også omtalt i en artikkel i Jussens Venner hefte 1-2 2015 s. 16-17.

Høyesterett avklarte spørsmålet om påtalekompetansen etter den opphevede dyrevernsloven § 31 i Rt. 2009 s. 1615. Dyrevernsloven § 31 annet punktum hevet strafferammen fra ett til tre år når ”brottet (er) grovt”. Høyesteretts ankeutvalg kom til at politiet ikke hadde påtalekompetanse etter bestemmelsen jf. straffeprossloven § 67 annet ledd bokstav b, siden strafferammen ved straffskjerpelse ved grove brudd på loven var tre år. I Høyesteretts kjennelse Rt. 2007 s. 382 var spørsmålet om påtalekompetansen etter lov nr. 64 for 2003 om alternativ behandling ved sykdom § 9 til behandling. Strafferammen etter nevnte bestemmelses tredje ledd økes til fengsel i to år ved ”særdeles skjerpene omstendigheter”. Statsadvokaten har påtalekompetansen etter loven siden politiet bare kan beslutte tiltale i saker som kan føre til fengsel inntil ett år, jf. straffeprossloven § 67 annet ledd bokstav b.

Riksadvokaten beslutter - på bakgrunn av den uavklarte rettstilstanden – at statsadvokatene skal avgjøre påtalespørsmålet ved forbrytelser i spesiallovgivningen, jf. straffeloven § 2, der straffebudet har en strafferamme over ett års fengsel, uavhengig om strafferammen økes i samme ledd eller et annet ledd i samme straffebestemmelse, jf. straffeprossloven § 67 annet ledd bokstav b, og hvor straffebudet ikke er opplistet i straffeprossloven § 67 annet ledd bokstav d.

Det følger som kjent av straffeprossloven § 343 annet ledd nr. 2, jf. tredje ledd, at når saken ikke er reist av rett påtalemyndighet, og det foreligger fellende dom, skal feilen tillegges ubetinget virkning ved anke over saksbehandlingsfeil.

Dette innebærer blant annet at statsadvokatene skal avgjøre påtalespørsmålet ved overtredelser etter dyrevelferdsloven § 37, lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 75², lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 32-9³, og lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) § 20⁴.

Knut Erik Sæther
ass. riksadvokat

Katharina Rise
førstestatsadvokat

Gjenpart:

Justis- og beredskapsdepartementet, Lovavdelingen

² Annet ledd: ”Grov overtredelse av første ledd straffes med bot eller fengsel inntil tre år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på naturmangfoldet, om skaden på naturmangfoldet må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.”

³ Tredje ledd: ”Ved grove overtredelser kan fengsel inntil 2 år anvendes. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, og graden av utvist skyld.”

⁴ Annet ledd: Er det inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller overtredelsene er grove, kan fengsel inntil tre år anvendes. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.”